

SAKSBEHANDLER
Elisabeth Nordling

VÅR DATO
08.06.2026

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
26/01393-6

DERES REF.

DERES DATO

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Yndestad, 10/3 Askvoll kommune - Avgjørelse av klage på avslag på søknad om dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd til fjerning av gravrøys. Digisak ID 349774

Vi viser til din klage, datert 3. mai 2026. Klagen gjelder Vestland fylkeskommunes avslag på søknad om dispensasjon for fjerning av gravrøys (kulturminne ID 25760) på gårds- og bruksnummer 10/3 i Askvoll kommune. Fylkeskommunens vedtak er datert 27. mars 2026.

Klagen ble fremmet innen klagefristen og har vært til forberedende behandling hos Agder fylkeskommune. Klagen ble oversendt til oss i Digisak 12. mai 2026.

Fristen for å komme med tilleggsmærknader har gått ut. Vi har ikke mottatt noen merknader fra deg, og anser saken som tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17.

I klagen anfører du at gravrøysen ødelegger arronderingen på hele eiendommen din, og at de landbruksmessige fordelene er høyere enn den kulturhistoriske verdien av gravrøysen. Du ber Riksantikvaren om å omgjøre fylkeskommunens vedtak.

Konklusjon

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken. Etter en helhetlig vurdering har vi kommet til at Vestland fylkeskommunes vedtak opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Fredningsstatus og forvaltningsmyndighet

Kulturminne ID 25760 er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4. Forvaltningsmyndigheten er Vestland fylkeskommune. Dette følger av forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 (4).

Bakgrunn for saken

Du søkte om dispensasjon for å fjerne en gravhaug i forbindelse med nydyrking. I søknaden opplyser du om at den aktuelle lokaliteten er oppført som dyrkningsrøys, og at den framstår som en skogholme midt i et område med fulldyrket jord. Dette medfører at arealet rundt kulturminnet ikke kan driftes på en rasjonell måte med moderne landbruksutstyr, slik situasjonen er i dag.

Universitetsmuseet i Bergen frarådet dispensasjon i brev datert 16. mars 2026. I uttalelsen gjorde museet oppmerksom på at kulturminnet ikke er en dyrkningsrøys, men en gravrøys. Museet påpekte at gravrøysen er skadet og at en eventuell dispensasjon ville medføre krav om arkeologisk undersøkelse av den gjenstående delen.

Vestland fylkeskommune avslo søknaden. Begrunnelsen for avslaget var at kulturminnet inkludert sikringssonen, kun båndlegger en mindre del av det samlede driftsgrunnlaget på eiendommen. Selv om tiltaket trolig er fornuftig ut fra et landbruksmessig perspektiv, mente fylkeskommunen at den samfunnsmessige betydning av tiltaket ikke kan forsvare fjerning av en forhistorisk gravrøys av nasjonal verdi. Fylkeskommunen viste til Riksantikvarens kommentarutgave til kulturminneloven, hvor det kommer frem at kulturmiljøforvaltningen har en gjennomgående streng praksis når det gjelder tiltak som kommer i konflikt med synlige gravminner. Dette hensynet ble tillagt tung vekt i vurderingen.

Innholdet i klagen

Du klaget på vedtaket i Digisak 3. mai 2026. Du mener at fylkeskommunen verken har svart på, eller tatt hensyn til begrunnelsen i søknaden din. Du påpeker at kulturminnet ødelegger arronderingen på hele eiendommen og at de landbruksdriftsmessige fordelene må vektas tyngre enn viktigheten av å ta vare på det Universitetet i Bergen mener er en gravrøys som ikke er intakt.

Videre påpeker du at museet åpner for at fylkeskommunen kan frigi området, mot at de undersøker de eventuelle restene som ligger igjen. For å sikre en bærekraftig, rasjonell og fremtidsrettet landbruksdrift på eiendommen, ønsker du at området blir frigitt.

Vestland fylkeskommunes vurdering av klagen

Klagen ble oversendt til Riksantikvaren i Digisak 12. mai 2026. På bakgrunn av lokalisering, form, snitt og oppbygging, opprettholdt fylkeskommunen sin vurdering av at kulturminne er en automatisk fredet gravrøys. Gravminnet er et av tre kjente

gravminner på Yndestad. Gravminnene er viktige kilder til kunnskap om de forhistoriske menneskenes livssyn, sosiale strukturer og gravskikker.

Fylkeskommunen uttaler videre at regionen Staveneset og Stongfjorden har flere kulturminner av nasjonal interesse, blant annet gravrøysene og helleristingene på Staveneset. Disse kulturminnene er fra bronsealderen, og dermed fra en annen tid enn gravminnene på Yndestad, som vurderes å være fra jernalderen. Fylkeskommunen vektlegger at gravminnene på Yndestad er synlige spor etter lang tids bosetning i Stongfjorden og at de utgjør viktige komponenter i det nasjonalt viktige kulturmiljøet i området.

Selv om tiltaket trolig er fornuftig ut fra et landbruksperspektiv, og jordbruk er av stor betydning for samfunnsberedskap og verdiskaping, opprettholder fylkeskommunen sin vurdering av at den samfunnsmessige betydningen ikke kan vektes høyere enn den kulturhistoriske verdien.

Riksantikvarens vurdering

Riksantikvaren skal prøve om Vestland fylkeskommunes vedtak er basert på riktig rettsanvendelse og om saksbehandlingen er korrekt. Selv om det foreligger saksbehandlingsfeil, vil vedtaket likevel være gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket inn på vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven § 41. Riksantikvaren kan også prøve fylkeskommunens skjønnsutøvelse.

Automatisk fredete kulturminner er i kraft av sin alder og informasjonsverdi de viktigste kildene til vårt lands tidligste historie. De automatisk fredete kulturminnenes vitenskapelige og miljømessige verdier er i stor grad knyttet til det stedet der de ligger. Det er derfor en målsetning å bevare flest mulig av disse kulturminnene intakt i sin naturlige omgivelser.

Alle automatisk fredete kulturminner og -miljøer er unike. Ved søknader om dispensasjon fra fredningen, må kulturmiljømyndigheten derfor gjøre en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. I vurderingen skal både de private og samfunnsmessige hensynene vektes opp mot de kulturhistoriske og vitenskapelige verdiene. Tiltakets art, størrelse og grad av inngrep vil ofte være relevante forhold i vurderingen. Forvaltningspraksis viser at det i mange tilfeller også blir lagt vekt på eventuelle tidligere inngrep eller skade.

I søknaden din oppgir du at lokaliteten er oppført som dyrkningsrøys. På bakgrunn av lokalisering, form, snitt og oppbygging, mener fylkeskommunen at kulturminnet er en automatisk fredet gravrøys.

I kulturminnedatabasen Askeladden og i Per Fett 1957: *Førhistoriske minne i Fjordane, Askvoll prestegjeld* er kulturminnet registrert som en gravrøys. Universitetsmuseet i

Bergen beskriver røysen som velavgrenset og tilnærmet rund, med en diameter på rundt 10 meter og en høyde på over 1 meter. Røysen ligger plassert i et terreng som harmonerer med Per Fetts tolkning av lokaliteten som gravrøys. Riksantikvaren er enig i fylkeskommunen og Universitetsmuseets vurderinger.

Gravminner har høy kunnskapsverdi ved utgravninger. I moderne tid har et stort omfang gravminner gått tapt, og de utgjør en sterkt redusert kulturminnekategori. Kulturmiljømyndighetene har derfor et særlig ansvar for å sikre at de blir vernet mot inngrep.

Forvaltningspraksis knyttet til inngrep i gravrøysen er streng, og det skal foreligge svært høye samfunnsinteresser før dispensasjon blir innvilget. I lys av antallet gravrøysen som er fjernet og tilfanget av gravmateriale i museale samlinger, ligger de største verdiene i å verne dette kildematerialet der det ligger for ettertiden, blant annet for å sikre at også fremtidige generasjoner skal kunne oppleve dem i relasjon til sin opprinnelige landskapstilknytning.

Vi har forståelse for at du ønsker å utnytte eiendommen din på en mest mulig rasjonell måte med moderne landbruksutstyr, og at gravrøysen til en viss grad vil vanskeliggjøre driften. I likhet med fylkeskommunen, vurderer vi likevel samfunnsnyttene av tiltaket for å være lavere enn hensynet til vitenskapelige interessene som er knyttet til at gravrøysen blir bevart.

Konklusjon

Riksantikvaren har prøvd alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34. Etter en helhetsvurdering har vi kommet til at det ikke foreligger rettsanvendelsesfeil eller andre forhold som gir grunnlag for å endre Vestland fylkeskommunes vedtak om avslag på søknaden om dispensasjon. Vi kan heller ikke se at det foreligger saksbehandlingsfeil som kan ha hatt innvirkning på vedtaket, jf. forvaltningsloven § 41.

Klagen tas ikke til følge.

Dette vedtaket er endelig og kan ikke klages på, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Hilsen

Kaare Stang
seksjonssjef

Elisabeth Nordling
fagdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Mottakere:
Rune Hovden

Kopi til:
Vestland fylkeskommune